

Davvisámegiela jorgalus

Suoma, Norgga ja Ruota sámi áššiid ovddasvástideaddji ministariid ja sámedikkiid ságadolliid čoahkkin

Helssegis skábmamánu 18. beaivve 2020

1. Davviriikkalaš sámisoahpamuša joatkkagiedahallan

Ministarat ja sámedikkiid ságadoallit ságastalle davviriikkalaš sámisoahpamuša dilis.

Ministarat ja ságadoallit atne dehálažžan, ahte davviriikkalaš sámisoahpamuša válmastallanbargu ovdána.

Sihke ministarat ja sámedikkiid ságadoallit vigget doalvut soahpamuša giedahallama ovddos.

Ulbmilin lea, ahte ovttas sihhton deaksta livččii gárvvvis vuolláičállima várás giđa 2021 loahpa rádjái, man maŋnel áššáigullelaš riikkat sáhttet joatkit searvan- ja ratifiserenproseassaideaset.

2. Sámegeiela ámmát- ja resursaguovddáš Sámi Giellagáldun fásta organisašuvnna vuodđudeapmi

Ovddit čoahkkimisttiset skábmamánu 28. beaivve 2018 ministarat ja sámedikkiid ságadoallit ságastalle sámegeiela ámmát- ja resursaguovddáš Sámi Giellagáldun organisašuvdnahámi válmastallamis. Ášši giedahalli bargujoavku oaččui barggus geahčai jagi 2019, goas maid sámi áššiid Davviriikkalaš virgeolmmoškomitea (NÄS) giedahalai ášši.

Válmastallan lea dassážis jotkojuvvon dáid golmma riikka sámedikkiid ovttasbargun. Čoahkkimis gullojuvvui dillegeahčastat válmastallama ovdáneamis ja joatkkaplánain. Sámedikkít leat ásahan ulbmilin vuodđudit Sámi Giellagáldui fásta organisašuvnna, mii álggahivččii iežas doaimma jagi 2021. Fásta organisašuvdna vuodđuduvvohii Norgga sámedikki oktavuhtii. Norgga, Ruota ja Suoma sámedikkít deattuhe, ahte Sámi Giellagáldu vuodđudeapmi lea okta riikkaidgaskasaš álgoálbmotgielaid jagi IYL2019 áigge ásahuvvon oktasaš vuoruhemiin. Sierra riikkaid sámedikkít

jotket ovttasbarggu sámegielaide seailuheami, nannema ja ovddideami várás álgoálbmotgielaide logijagi IDIL2022-32 doallama olis.

Ministarat ja sámedikkiid ságadoallit addet dás maŋásge iežaset doarjaga davviriikkalaš giellaovttasbargui, mii lea earenoamáš dehálaš sámegielaide eallingelbbolašvuoda ja ovdáneami dáfus. Ministarat ja ságadoallit ledje duhtavaččat dasa, ahte Sámi Giellagáldu fásta organisašuvnna vuodđudeamis lea leamaš ovdáneapmi sámedikkiidgaskasaš ovttasbarggu ja ministariidgaskasaš ságastallamis. Ministarat ja sámedikkiid ságadoallit bivdet, ahte sámiaššiid Davviriikkalaš virgeolmmoškomitea (NÁS) čuovvu ja dárbbu mielde veahkeha ođđa organisašuvnna vuodđudeami.

3. Koronapandemijja váikkuhus sápmelaččaide

Koronapandemijas ja dan geažil dahkkojuvvon ráddjehusaiguin lea leamaš mearkkašahtti váikkuhusat sápmelaččaide. Sámedikkiid ráđđi atti golgotmánu 6. beaivve 2020 almmolaš cealkámuša koronaviruspandemijja ja olgorájiid giddema váikkuhusain sámi servošii. Sierra riikkaid sámedikkit ovdanbukte cealkámuša vuodul, mii guoská koronapandemijja čuovvumušaid, oainnuideaset stáhta geatnegasvuodain ja boahtteáigái ráhkkanemis.

Ministarat ja sámedikkiid ságadoallit gávnahe ovttamielalaččat, ahte maiddá spiehkastatdiliin ja daidda ráhkkanemis ferte giddejuvvot fuomášupmi sápmelaččaid dearvvašvuhtii, buresbirgejupmái ja bálvalusaide sihke sápmelaččaid vuoigatvuhtii seailuhit ja ovddidit iežaset giela ja kultuvrra. Ministarat ja sámiságadoallit váldet diehtun Sámi parlamentáralaš ráđi cealkámuša ja sámedikkiid čoahkkimis ovdanbuktojuvvon oainnuid ja gaskkustit dain dieđu iežaset riikkaid ovddasvástáduseiseválddiide.

4. Buriid álbmotgaskavuodaid ovddideapmi ja vaššisága duostun

Rasismmas ja sápmelaččaid vealaheamis lea ságastallon ministtarčoahkkimiin jagiid 2016 ja 2012. Jagi 2016 ministarat ja sámiid presideanttat gávnahe, ahte historjjálaš vealaheaddji ráhkadusain lea váikkuhus maid dan rasismii ja vealaheapmái, mii dihtto dálá áigge. Ministarat ja sámedikkiid ságadoallit mearride doaimmaid lasiheami várás dieđuid ovdalaš áiggiid ja dálá áigge rasismmas ja vealaheamis.

Ministariid ja sámedikkiid ságadolliid mielas lea dehálaš ovddidit sápmelaččaid ja eará álbmotjoavkkuidgaskasaš buriid gaskavuodaid sihke duostut vaššisága, mii čuohcá sápmelaččaide, ja eará rasimma olggosbuktimiid.

Ministarat ja ságadoallit gávnahit, ahte davviriikkalaš ovttasbarggu lasiheapmi veahkeha vejolašvuodaid lonohallat dieđuid davviriikkalaš konteavsttain ožžojuvvon álbmotlaš vásáhusain ja oahpuin sihke riepmat oktasaš daid gáibidan doaibmabijuide.

Ministarat ja sámedikkiid ságadoallit bivdet, ahte sámi áššiid Davviriikkalaš virgeolmmoškomitea (NÁS):

- lonohallá dieđuid ja vásáhusaid buriin geavadiin, maiguin sáhtta lasihit dieđu servodagas ja duostut biehtadahkes doaladumiid ja stereotiippalaš ipmárdusaid, mat gusket sápmelaččaid;
- lonohallá dieđuid ja viggá caggat diliid, main nuorra sápmelaččat geahččaluvvojit jaskkodahttit almmolaš ságastallamis uhkidemiin ja vaššiságain sihke buvttadit ja viiddidit dieđu vašširihkkosiin ja das, mot vašširihkkosiin sáhtta almmuhuvvot; lasihit sápmelaččaid dieđu vašširihkkosiin
- vejolašvuodaid mielde lonohallat dieđuid golmma riikka duohtavuoha- ja soabadanproseassain, vai prosessii oassálastit sáhttet atnit ávkki nuppiideaset vásáhusain. Duohtavuoha- ja sobadanproseassat veahkehit loktet ovdan historjjálaš vearrivuodaid, mii veahkeha sápmelaččaid dáláš dili ipmirdeami.

5. Sáme giela geavahusa vejolašvuodaid buorideapmi digitála birrasis

Ministarat ja sámedikkiid ságadoallit ságastalle sáme giela geavahusas diehto- ja kommunikašuvdnateknologijavuolážiin ja -prográmmain ja adde čuovvovaš celkosa álgoálbmogiid vejolašvuodain geavahit digitála čovdosiid:

Ministarat ja sámedikkiid ságadoallit jáhkket, ahte ođđa teknologija duddjo ođđa eavttuid ja vejolašvuodaid geavahit ja ovdánahttit gielaid ja deattuha, ahte álgoálbmogiid gielat galget boahteáiggis sáhttit geavahit digitála birrasiin. Ministariid ja ságadolliid mielde lea hui dehálaš, ahte álgoálbmogat sáhttet geavahit gielaset digitála vuolážiin. Dát lea dehálaš sihke giellageavaheddjiide ja daid seailumii.

Ministarat ja ságadoallit celket, ahte sáme gielain leat earenoamáš hástalusat digitála medias earret eará danin, ahte sáme gielat eai leat integrerejuvvon dábálaččamus ICT-vuolážiidda ja -prográmmaide.

Ministarat ja ságadoallit movttiidahttet diehtoteknihkkaindustriija ovdánanplánaineaset váldit vuhtii sáme gielaid ja ovddidit daid geavahusa buktagiinniset. Ministarat ja ságadoallit giedáhallet ášši áššáigullevaš dásis iežaset riikkaid diehtoteknihkkaindustriija ovddasteddjiiguin.

Ministarat ja sámedikkiid ságadoallit celket, ahte universiteahtat, allaskuvllat, fitnodagat ja eará bealit ovddidit sáme gielalaš digitála geavaheaddjibálvalusaid (omd. sátnegirjiid, riektalohkanprográmmaid ja boallobevddiid), mat ovddidit gielaid geavahusa ja oahppama. Ulbmilin lea dahkat dáid bálvalusaid ja prográmmaid beakkáneabbon ja ovddidit daid geavahusa. Ministarat ja ságadoallit ávžžuhit teknologijafitnodagaid buktit dán teknihka buorebut oažžunsadjái, vai ain eambbogat sáhttet atnet ávkki dán prográmmain diehtoteknihkalaš buktagiin.

6. Ealaskas sámiservošiid fitnodatdoaimbavuodđu – Diehtu

Ministariidda ja sámedikkiid ságadolliide mitaluvvui sámi guovlluid dilis ja plánain giedáhallet fáttá boahte jagi Norggas.

Ministarat ja sámedikkiid ságadoallit

Anna-Maja Henriksson

Riekteministtar, Suopma

Tuomas Aslak Juuso

Ságadoalli, Suoma sámediggi

Amanda Lind

Kultur- ja demokratijaministtar, Ruoŧa

Per-Olof Nutti

Ruoŧa sámedikki stivrra ságadoalli

Linda Hofstad Helleland

Guovlo- ja digitalisašuvdnaministtar, Norga

Aili Keskitalo

Norgga sámedikki ságadoalli

Beavdegirjedoalli

Anna-Maja Henriksson

Čoahkkima ságadoalli